บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานกับการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากตัวทำละลายอินทรีย์ในอุตสาหกรรมฟอกหนังและผลิตเครื่องหนัง เก็บข้อมูลระหว่าง 1 สิงหาคม 2544 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2545 โดยใช้แบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ให้เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน (จป.) ในโรงงานอุตสาหกรรมฟอกหนังและผลิตเครื่องหนังที่เป็นสถานประกอบการขนาดคนงานตั้งแต่ 50 คน ขึ้นไป จำนวน 225 แห่ง แห่งละ 1 คน เป็นผู้ตอบ และสัมภาษณ์เขียนตอบกลับทางไปรษณีย์ โดยมี จป. เป็นผู้ให้ข้อมูล 10 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม

อัตราการตอบกลับร้อยละ 60.8 ทั้งนี้ จป. ที่ตอบกลับและไม่ตอบกลับแบบสอบถามมีความแตกต่างกันในด้านลักษณะพื้นฐานของสถานประกอบการ ได้แก่ ประเภทสถานประกอบการในอุตสาหกรรมฟอกหนัง ผลิตเครื่องหนัง และผลิตรองเท้าหนัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$)

1.1 ลักษณะเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน (จป.)

จป. ที่ปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรมฟอกหนังและผลิตเครื่องหนังส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 72.3) มีอายุเฉลี่ย 33.64 ปี มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี (ร้อยละ 54.0) ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน 180 ชั่วโมง จากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (ร้อยละ 76.6) ลักษณะการทำงานส่วนใหญ่ทำงานความปลอดภัยในการทำงานร่วมกับงานอื่น (ร้อยละ 81.0) ระยะเวลาการปฏิบัติงานในสถานประกอบการเฉลี่ย 3.19 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์การทำงานจากสถานประกอบการแห่งอื่น (ร้อยละ 68.6) ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยในการทำงานกับสารเคมี (ร้อยละ 70.8) จำนวน จป. ระดับต่าง ๆ เช่น จป.ระดับหัวหน้างาน จป.ระดับบริหาร และจป.ระดับวิชาชีพในสถานประกอบการพบว่ามีจำนวนโดยเฉลี่ย 3 คน (ร้อยละ 29.2) หน่วนงานที่ จป. ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็นฝ่ายทรัพยากรบุคคลและธุรการ (ร้อยละ 43.1) จำนวนพนักงานในหน่วยงานที่ จป.ปฏิบัติงานมีจำนวนมาก

กว่า 10 คน (ร้อยละ 34.3) บุคคลที่เป็นผู้บริหารเหนือ จป. เป็นผู้จัดการโรงงาน (ร้อยละ 40.9) และส่วนใหญ่ จป. เป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัย (ร้อยละ 78.8)

1.2 ด้านสถานประกอบการ

สถานประกอบการที่ทำการศึกษามากที่สุด ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมผลิตรองเท้าหนัง (ร้อยละ 42.3) จำนวนคนงานในสถานประกอบการ ที่มีมากที่สุด ได้แก่ ขนาด 100 - 299 คน (ร้อยละ 43.0) ระยะเวลาที่เปิดดำเนินการจำนวนมากที่สุดอยู่ในช่วง 11 - 20 ปี (ร้อยละ 37.2) ที่ตั้งสถานประกอบการส่วนใหญ่อยู่นอกเขตนิคมอุตสาหกรรม (ร้อยละ 65.7) สถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน (ร้อยละ 58.4) จป. ได้ทราบถึงการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ในสถานประกอบการ (ร้อยละ 67.9) ทราบชื่อตัวทำละลายอินทรีย์ (ร้อยละ 64.4) และทราบว่าตัวทำละลายอินทรีย์มีอันตรายต่อสุขภาพ (ร้อยละ 67.9) ปริมาณการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ ที่ระบุไว้มากที่สุด พบว่ามีการใช้เฉลี่ย 10 – 100 ลิตร / เดือน (ร้อยละ 17.5) อุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บจากตัวทำละลายอินทรีย์ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาส่วนใหญ่ไม่มี (ร้อยละ 81.8) ส่วนน้อย (ร้อยละ 13.9) ที่มีอุบัติเหตุและการบาดเจ็บเกิดขึ้น

1.3 บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน

1.3.1 ด้านนโยบายการบริหารจัดการความปลอดภัย

พบว่าบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบด้านนโยบายการบริหารจัดการความปลอดภัยที่ จป. ปฏิบัติงานสม่ำเสมอ คือ การแจ้งประกาศนโยบายความปลอดภัยให้คนงานทุกคนทราบ (ร้อยละ 69.3) ในขณะที่การประสานงานให้มีการสืบค้น ประเมินอันตรายจากตัวทำละลายอินทรีย์ จป. ไม่ได้ปฏิบัติกันมากที่สุด (ร้อยละ 28.5) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการใช้ระบบขออนุญาต (Permit to work) ให้ทำงานกับตัวทำละลายอินทรีย์อันตรายในพื้นที่ทำงาน (ร้อยละ 32.1)

1.3.2 การฝึกสอน อบรมและแนะนำคนงาน

บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบด้านการฝึกอบรมและการแนะนำคนงานที่ จป. ปฏิบัติสม่ำเสมอ ได้แก่ การให้ความรู้แก่คนงานเพื่อให้รักษาสุขอนามัยส่วนบุคคล โดยให้ล้างมือก่อนรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 75.2) ในขณะที่ การให้ความรู้แก่คนงานเพื่อให้รักษาสุขอนามัยส่วนบุคคล โดยให้เปลี่ยนชุดพนักงานก่อนกลับบ้าน พบว่า จป. ไม่ได้ปฏิบัติมากที่สุด (ร้อยละ 56.2)

1.3.3 กิจกรรมการป้องกันอันตรายที่แหล่งกำเนิด

กิจกรรมการป้องกันอันตรายที่แหล่งกำเนิดที่ จป. ปฏิบัติงานสม่ำเสมอ ได้แก่ การประสานงานเพื่อให้มีการควบคุมการระเหยของตัวทำละลายอินทรีย์ในพื้นที่ทำงาน (ร้อยละ 75.2) ส่วนกิจกรรมที่จป. ไม่ได้ปฏิบัติมากที่สุด คือ การเสนอแนะให้มีการใช้ระบบเปียก (Wet method) เพื่อลดการฟุ้งกระจายของตัวทำละลายอินทรีย์ในบริเวณที่ทำงาน (ร้อยละ 47.4)

1.3.4 กิจกรรมการป้องกันอันตรายที่ทางผ่านของตัวทำละลายอินทรีย์

กิจกรรมการป้องกันอันตรายที่ทางผ่านของตัวทำละลายอินทรีย์ ส่วนใหญ่ จป.จะปฏิบัติงานสม่ำเสมอมากกว่าร้อยละ 57 โดยเฉพาะ การเสนอแนะให้มีการจัดเก็บวัตถุดิบตัวทำละลายอินทรีย์อย่างเป็นระเบียบและเหมาะสม (ร้อยละ 69.3) ยกเว้นกิจกรรม การเสนอแนะให้มีการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจวัดสารเคมีรั่วไหลในอาคารหรือห้องที่มีตัวทำละลายอินทรีย์อันตราย (ร้อยละ 50.4) จัดให้มีการทำข้อมูลรายละเอียดของสารเคมี (MSDS) ให้คนงานทราบ (ร้อยละ 25.5) และให้คนงานทั่วไปลดการสัมผัสสารเคมีโดยแยกกระบวนการผลิตให้ออกห่าง (ร้อยละ 21.2) จป. มักไม่ค่อยได้ปฏิบัติกัน

1.3.5 กิจกรรมการป้องกันอันตรายที่ตัวบุคคลและกฎระเบียบความปลอดภัย

พบว่ากิจกรรมการป้องกันอันตรายที่ตัวบุคคลที่ จป. ปฏิบัติสม่ำเสมอ ได้แก่ การมีมาตรการให้คนงานสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล (PPE) ขณะทำงานกับตัวทำละลายอินทรีย์ เช่น ถุงมือยาง หน้ากากป้องกันสารเคมี และแว่นครอบกันสารเคมี (ร้อยละ 67.2, 56.2 และ 50.4 ตามลำดับ) ส่วนกิจกรรมที่ จป. ไม่ได้ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การประสานงานให้มีการตรวจสุขภาพคนงานที่ทำงานกับตัวทำละลายอินทรีย์ เช่น การตรวจเลือด การตรวจปัสสาวะ และการทดสอบสมรรถภาพปอด (ร้อยละ 49.6, 45.3 และ 43.1 ตามลำดับ)

นอกจากนี้ยังพบว่า จป. ปฏิบัติสม่ำเสมอมากที่สุดด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ได้แก่ การห้ามคนงานสูบบุหรี่ในพื้นที่ทำงานกับตัวทำละลายอินทรีย์ (ร้อยละ 92.9) รองลงมา ได้แก่ การกำหนดให้มีกฎระเบียบห้ามคนงานนำอาหาร เครื่องดื่มเข้ามาในบริเวณพื้นที่ทำงานที่มีการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ (ร้อยละ 84.7)

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน

จากการศึกษาเรื่อง บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานกับการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากตัวทำละลายอินทรีย์ในอุตสาหกรรมฟอกหนังและผลิตเครื่องหนัง พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของ จป. มีดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลด้านเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ได้แก่

1.1 การได้รับการฝึกอบรมความปลอดภัยจากสารเคมีของ จป.

การได้รับการฝึกอบรมความปลอดภัยจากสารเคมีเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานที่ดีในบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. ในสถานประกอบการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

1.2 คุณสมบัติของการเป็น จป.

จป. ที่มีคุณสมบัติจบการศึกษาสาขาอาชีวอนามัย มีการปฏิบัติงานดี คิดเป็นร้อยละ 100 ในขณะที่ จป. กลุ่มที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร 180 ชั่วโมง มีค่าร้อยละของการปฏิบัติงานไม่ดี ร้อยละ 17.1 – 25.7 คุณสมบัติของการเป็น จป. เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสัมพันธ์ในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

1.3 จำนวน จป. ในสถานประกอบการ

สถานประกอบการที่มี จป. (ระดับพื้นฐาน ระดับหัวหน้างาน ระดับบริหารและระดับวิชาชีพ) ในจำนวนมาก ค่าร้อยละของการปฏิบัติงานดีมีสูง จำนวน จป.ในสถานประกอบการจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์ในบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

1.4 หน่วยงานที่ จป.ปฏิบัติงาน

จป. ที่ปฏิบัติงานในฝ่ายความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม มีค่าร้อยละของการปฏิบัติงานที่ดีมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับการที่ จป. ปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ปัจจัยด้านหน่วยงานที่ จป. ปฏิบัติงาน มีผลต่อความสัมพันธ์ในบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

1.5 **การเป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัย**

จป. ที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัยของสถานประกอบการ มีค่าร้อยละของการปฏิบัติงานดีมากกว่า จป. ที่ไม่ได้เป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัยอย่างชัดเจน ดังนั้น การเป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัย จึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์ในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$)

2. **ข้อมูลด้านสถานประกอบการ ได้แก่**

2.1 **ประเภทกิจการ**

สถานประกอบการในประเภทกิจการผลิตเครื่องหนัง มีค่าร้อยละของการปฏิบัติงานไม่ดีสูงกว่าสถานประกอบการในประเภทกิจการอื่น ความแตกต่างของประเภทกิจการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยของ จป.อย่างชัดเจน และมีความสัมพันธ์กับบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

2.2 **จำนวนลูกจ้างในสถานประกอบการ**

สถานประกอบการที่มีจำนวนลูกจ้างตั้งแต่ 50 – 99 คน มีค่าร้อยละของการปฏิบัติงานไม่ดีสูงกว่ากลุ่มสถานประกอบการอื่น ๆ สถานประกอบการขนาดใหญ่จะมีค่าร้อยละของการปฏิบัติงานความปลอดภัยสูงกว่ากลุ่มสถานประกอบการขนาดกลางหรือขนาดย่อม

ดังนั้นจำนวนลูกจ้างในสถานประกอบการ จึงมีผลต่อความสัมพันธ์กับบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป.อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

2.3 **การทราบถึงการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ในสถานประกอบการ**

จป. ที่ทราบถึงการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ในกระบวนการผลิต มีค่าร้อยละของการปฏิบัติงานดีมากกว่า จป. ที่ไม่ทราบว่ามีการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ในกระบวนการผลิตอย่างชัดเจน การทราบถึงการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ในสถานประกอบการของ จป. จึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานความปลอดภัยและมีความสัมพันธ์กับบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

2.4 **การทราบชื่อตัวทำละลายอินทรีย์ในสถานประกอบการ**

จป.ที่ทราบชื่อตัวทำละลายอินทรีย์ในกระบวนการผลิต มีค่าร้อยละของการปฏิบัติงานดีมากกว่า จป.ที่ไม่ทราบชื่อตัวทำละลายอินทรีย์ในกระบวนการผลิต การทราบชื่อตัวทำละลายอินทรีย์ในสถานประกอบการจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานความปลอดภัยและมีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

ดังนั้นโดยสรุป ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรมความปลอดภัยจากสารเคมี คุณสมบัติของการเป็น จป. จำนวน จป.ในสถานประกอบการ หน่วยงานที่ จป.ปฏิบัติงานการเป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัย ประเภทกิจการ จำนวนลูกจ้างในสถานประกอบการ การได้รับรองมาตรฐาน จป. ทราบถึงการใช้และทราบชื่อตัวทำละลายอินทรีย์ในสถานประกอบการ

2. **ข้อมูลจากการสัมภาษณ์**

1. การมีนโยบายความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับสารเคมีของสถานประกอบการที่ชัดเจนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ โดยผู้กำหนดนโยบาย คือ ผู้บริหารสูงสุดเป็นผู้กำหนดนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานและบุคลากร

2. หน่วยงานความปลอดภัยและคณะกรรมการความปลอดภัย มีส่วนสนับสนุนกิจกรรมความปลอดภัยเพราะทำหน้าที่ในการประสานงาน ดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานประกอบการโดยเฉพาะหน่วยงานความปลอดภัย ควรอยู่ในสายการบังคับบัญชาของกรรมการผู้จัดการ

3. บทบาท หน้าที่ของผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการ หัวหน้างาน และพนักงานมีความสำคัญต่อการดำเนินงานความปลอดภัยของสถานประกอบการ โดยผู้บริหารระดับสูง ควรเป็นผู้กำหนดนโยบายความปลอดภัยและสนับสนุนกิจกรรมความปลอดภัย ผู้จัดการและหัวหน้างาน ควรนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยการควบคุมดูแลและรณรงค์ส่งเสริมกิจกรรมความปลอดดภัย และพนักงานควรปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัย

4. ทีมงานความปลอดภัย และอาชีวอนามัย มีความจำเป็นต่อสถานประกอบการแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัย ด้านความเหมาะสมในการวางแผน กระบวนการผลิต ประเภทกิจการ ปัจจัยเสี่ยง ขนาดของสถานประกอบการ และควรมีการรวมบุคลากรของทีมงานอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน

5. สถานประกอบการ ควรมีงบประมาณประจำปี ในการดำเนินการตามแผนงานด้านความปลอดภัย มีโครงการส่งเสริมความปลอดภัยกับพนักงานทุกเดือนอย่างต่อเนื่อง ควรมีการจัดกิจกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมี ให้พนักงานมีส่วนร่วมทุกคน

6. บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. ที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติม ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัย การตรวจวัดสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในสถานประกอบการ และการมีอำนาจตัดสินใจดำเนินการแก้ไขอันตรายที่เกิดขึ้นกรณีฉุกเฉิน

7. กฎหมายความปลอดภัยมีส่วนช่วยสนับสนุนการดำเนินงานด้านความปลอดภัยภายในสถานประกอบการ เพราะมีสภาพบังคับให้นายจ้างต้องดำเนินการจัดให้มีในความปลอดภัยขั้นพื้นฐาน เป็นการป้องกันพนักงานทางอ้อมมิให้เกิดอุบัติเหตุ และการจัดสัปดาห์ความปลอดภัยในการทำงานเป็นการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานประกอบการ เป็นการเพิ่มพูนความรู้แก่ จป. และบุคลากรต่าง ๆ ในสถานประกอบการ ควรจัดตามช่วงเวลาที่เหมาะสมและเน้นข้อมูลวิชาการให้มากขึ้น

8. จป. ควรมีการรวมตัวกันเป็นชมรม สมาคมหรือองค์กรวิชาชีพเพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ พัฒนางานด้านความปลอดภัย และให้ความช่วยเหลือกันระหว่าง จป. การรวมตัวกันควรเริ่มจากสถานประกอบการในประเภทกิจการเดียวกัน ภายในจังหวัด เขตนิคมอุตสาหกรรม

9. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ จป. ได้แก่ การขาดความร่วมมือและขาดความเข้าใจของผู้บริหาร หัวหน้างาน และพนักงานทุกระดับ ขาดงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมความปลอดภัย การทำงานความปลอดภัยร่วมกับงานอื่น จป.ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารงานความปลอดภัย

10. บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. ในโรงงานอุตสาหกรรมฟอกหนังและผลิตเครื่องหนังที่ควรมี ได้แก่ การกำกับดูแลกิจกรรมการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตอย่างปลอดภัย การฝึกอบรมใช้สารเคมีอย่างปลอดภัยแก่คนงาน การประสานงานกับทีมงานความปลอดภัยและอาชีวอนามัย ทั้งภายในและภายนอกสถานประกอบการ

11. จป. ควรได้รับการศึกษาต่อเนื่องหลังจบการศึกษา เนื่องจากเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จป. จึงต้องได้รับการอบรมเพิ่มเติมในด้านการประเมินความเสี่ยงการวิเคราะห์งานเพื่อความปลอดภัย ระบบการจัดการมาตรฐานต่าง ๆ เช่น ISO 9000, ISO 14000, ISO 18000, SA 8000 และการยศาสตร์ โดยกำหนดให้หน่วยงานราชการ และภาคเอกชนที่มีความพร้อมเป็นผู้ให้การศึกษาอบรมต่อเนื่อง และประเมินผลการดำเนินการ

12. การพัฒนางานความปลอดภัยและอาชีวอนามัย ควรมีแนวทางที่จะส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานประกอบการมีความรู้ ความเข้าใจด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย ควรมีสภาวิชาชีพความ

ปลอดภัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคล ภาครัฐควรเน้นโครงการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง และเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายแก่ทุกสถานประกอบการอย่างทั่วถึง ควรมีการสัมมนาประชุมวิชาการ กิจกรรมรณรงค์ความปลอดภัยในการทำงานครอบคลุมทุกประเภทกิจการ

อภิปรายผลการศึกษา

อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามร้อยละ 60.8 เป็นอัตราที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยโดยวิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ของกาญจนา กานต์วิโรจน์และนภัสวันต์ บุญส่งทรัพย์ ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยเคมีในสถานประกอบการ อัตราตอบกลับร้อยละ 56.78[44] และสุรีรัตน์ งามเกียรติไพศาล ได้สำรวจบทบาทหน้าที่และความคาดหวังของแพทย์ประจำสถานประกอบการขนาดใหญ่ต่องานบริการอาชีวอนามัยในประเทศไทย อัตราการตอบกลับร้อยละ 59.8[50]

เมื่อพิจารณาข้อมูลพื้นฐานของสถานประกอบการ พบว่าสัดส่วนของ จป.ที่ตอบกลับและไม่ตอบกลับแบบสอบถามมีความแตกต่างกัน ในประเภทกิจการและขนาดสถานประกอบการโดยอัตราตอบกลับสูงในกลุ่มโรงงานผลิตเครื่องหนัง รองลงมาคือโรงงานฟอกหนัง และสถานประกอบการขนาดใหญ่ ผลการศึกษาครั้งนี้มีแนวโน้มที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่ม จป. ในประเภทกิจการผลิตเครื่องหนัง ฟอกหนังและในสถานประกอบการขนาดใหญ่ แต่อาจสะท้อนภาพของการเป็นตัวแทนกลุ่ม จป. ไม่ได้ดีนัก ในส่วนของโรงงานอุตสาหกรรมผลิตรองเท้าหนังและสถานประกอบการขนาดเล็ก เพราะมีการตอบกลับของแบบสอบถามที่ต่ำ

จป. ทั้งหมดที่ไม่ตอบกลับแบบสอบถาม ร้อยละ 39.2 นั้น อาจเนื่องมาจากสถานประกอบการได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ตกต่ำ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 สถานประกอบการจำนวนมากเปลี่ยนกิจการไปใช้วัตถุดิบประเภท ยาง ยางสังเคราะห์ หรือ ผ้า แทนหนังสัตว์ หรืออาจจะมีการใช้หนังสัตว์บ้างแต่มีปริมาณน้อยมาก เพราะหนังสัตว์ส่วนใหญ่ต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศในราคาสูง หากสถานประกอบการมีส่วนการผลิตที่ต้องใช้หนังสัตว์ จะใช้วิธีสั่งซื้อหนังสัตว์สำเร็จรูปมาประกอบชิ้นส่วน ทำให้มีกระบวนการผลิตที่ใช้ตัวทำละลายอินทรีย์น้อย จึงไม่อยู่ในขอบข่ายของงานวิจัยครั้งนี้ หรือเพราะเหตุที่ จป.ทำงานด้านความปลอดภัยร่วมกับงานอื่น ทำให้มีภาระงานมาก จึงทำให้ไม่สนใจในการตอบแบบสอบถามคืน

การกระจายตัวในกลุ่มอายุและเพศของ จป. ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 72.3 และมีอายุโดยเฉลี่ย 33.6 ปี คล้ายคลึงกับผลการสำรวจขอบข่ายบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของ จป.

ระดับวิชาชีพของสมาคมส่งเสริมความปลอดภัยและอนามัยในการทำงาน ซึ่งพบว่า จป. ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 68.6 มีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 35 ปี และคล้ายคลึงกันกับการศึกษาของภัทรทิพา กาญจนคูหะ ที่ทำการศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยของ จป. โดยพบว่า จป. เป็นเพศชายร้อยละ 88.04 มีอายุโดยเฉลี่ย 33.87 ปี [51] และภาณี ฤทธิ์มาก ที่ทำการศึกษาการปฏิบัติงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของ จป. หัวหน้างานในจังหวัดขอนแก่นประเภทอุตสาหกรรมการผลิต พบว่า จป. เป็นเพศชาย ร้อยละ 78.4 มีอายุระหว่าง 31.40 ปี [45] เนื่องจากงานในโรงงานอุตสาหกรรมฟอกหนัง ผลิตเครื่องหนังและผลิตรองเท้าหนังเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงอันตรายสูง (High Risk Industry) ต้องมีการดูแลบริหารงานกับพนักงานจำนวนมาก พนักงานส่วนใหญ่ต้องทำงานกับเครื่องจักร และอุปกรณ์อันตราย [19] ดังนั้นสถานประกอบการในอุตสาหกรรมฟอกหนังและผลิตเครื่องหนังจึงมีการว่าจ้างหรือแต่งตั้ง จป. เพศชายเป็นส่วนใหญ่ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามลักษณะของความเสี่ยง ให้มีระบบการบริหารงานความปลอดภัยเกิดขึ้นในสถานประกอบการและปฏิบัติตามกฎหมายประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง [14]

ในขณะที่ จป. มีอายุโดยเฉลี่ย 33.6 ปี นับว่าเป็นกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาและได้ทำงานในระยะเวลา 10 ปีแรกแล้ว เป็นช่วงระยะเวลาที่ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีวุฒิภาวะ มีความรับผิดชอบสูง พร้อมจะทำงานหนักในภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือได้ผ่านประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตำแหน่งหน้าที่อื่น ๆ มาแล้ว ก่อนที่จะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในตำแหน่ง จป.

ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี ร้อยละ 54.0 รองลงมา จบการศึกษาระดับอนุปริญญา ร้อยละ 27.0 ใกล้เคียงกับการศึกษาของนิตยา เพ็ญศิรินภาและสราวุธ สุธรรมาสา ซึ่งสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของบุคลากรด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในสถานประกอบการ พบว่า จป. ส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 56 .0 [42] และการสำรวจขอบข่ายบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. ระดับวิชาชีพ ของสมาคมส่งเสริมความปลอดภัย และอาชีวอนามัยในการทำงาน พบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 59.8 รองลงมาคือ อนุปริญญา ร้อยละ 31.4 เพราะเหตุว่าบุคลากรที่ทำงานในด้านความปลอดภัยในการทำงาน ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแนวความคิดในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาธารณสุข สุขภาพ ความปลอดภัยและวิศวกรรมศาสตร์ ในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ จป. จะต้องมีความเชี่ยวชาญทั้งทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ [53] ดังนั้นวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีจึงมีความจำเป็น และเหมาะสมที่ผู้บริหารสถานประกอบการจะแต่งตั้งบุคลากรให้เป็น จป. เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลความเสี่ยงในพื้นที่ทำงาน และดำเนินการป้องกันอันตรายอย่างเป็น

ระบบ โดยจะต้องพัฒนาตนเองในการฝึกอบรมความรู้ต่าง ๆ เพื่อเตรียมรับปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีในอนาคตของสถานประกอบการ [57]

จป. ในสถานประกอบการมีเพียงร้อยละ 29.2 ที่ได้รับการฝึกอบรมความปลอดภัยในการทำงานจากสารเคมี โดยที่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรมคิดเป็นร้อยละ 70.8 ซึ่งโดยหน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. ในโรงงานฟอกหนัง ผลิตเครื่องหนังและผลิตรองเท้าหนัง ซึ่งมีกระบวนการผลิตที่ต้องใช้สารเคมีมากน้อยแตกต่างกันไป จป.จึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดระบบคลังข้อมูลสารเคมี (Inventory of Chemical Agent) เพื่อเตรียมพร้อมในการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ การได้รับความรู้จากการฝึกอบรมความปลอดภัยจากสารเคมีทำให้ จป. สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันอันตรายต่อคนงานได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง ลดปัญหาการประสบอันตรายและเกิดความร่วมมือที่จะแก้ไขปัญหา [28]

หากพิจารณาคุณสมบัติของการเป็น จป. พบว่าส่วนใหญ่ผ่านการศึกษาอบรมจากหลักสูตรเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน 180 ชั่วโมง ร้อยละ 76.8 แม้ว่าบางคนได้เคยทำงานด้านความปลอดภัยอยู่แล้ว แต่เนื่องจากส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์และความรู้ ทักษะด้านความปลอดภัยในการทำงาน ดังนั้นผู้ที่นายจ้างจะแต่งตั้งให้เป็น จป. ในสถานประกอบการจึงต้องเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านความปลอดภัยตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ขณะที่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาอาชีวอนามัย ซึ่งเป็นสาขาที่เกี่ยวข้องโดยตรงและเป็นผู้ที่มีความรู้และหน้าที่หลักในการควบคุมปัจจัยสิ่งแวดล้อม อันตรายต่อสุขภาพที่เกิดจากการทำงาน หรือเป็นผลจากการทำงานมีจำนวนเพียงร้อยละ 5.1 เท่านั้น เนื่องจากมีการกระจายตัวของจำนวนบุคลากรด้านนี้น้อยเพราะผู้สำเร็จการศึกษาสาขานี้ในประเทศไทย นับถึง ปี 2541 มีเพียง 716 คน [52] ทำให้ไม่ครอบคลุมทุกสถานประกอบการโดยเฉพาะอุตสาหกรรมฟอกหนังและผลิตเครื่องหนัง

คุณสมบัติของการเป็น จป. กับภาระหน้าที่งานที่เหมาะสมในสถานประกอบการ ทำให้เกิดระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับสารเคมี จป. สามารถดำเนินงานตามแผนงาน และกิจกรรมรณรงค์เพื่อป้องกันอันตรายแก่คนงานได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากผลการวิจัย พบว่าจำนวน จป. ทั้งหมดในสถานประกอบการ มี 1-3 คน ร้อยละ 29.2 ซึ่งสราวุธ สุธรรมาสาและสุดาว เลิศวิสุทธิไพบูลย์ ได้ศึกษาการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในอุตสาหกรรมการผลิต พบว่ามี จป. ในสถานประกอบการ 1-2 คนรับผิดชอบงานความปลอดภัย [52] สถานประกอบการที่มี จป. จำนวนมากและกระจายตัวอยู่ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการ ระดับหัวหน้างาน

ระดับวิชาชีพ และระดับบริหาร มีส่วนสำคัญในการสร้างระบบการบริหารการจัดการความปลอดภัยเกี่ยวกับสารเคมีที่ดี เพราะว่า จป. ที่มีความรู้ ความเข้าใจในงานความปลอดภัยและอันตรายจากสารเคมีย่อมจะเกิดความตระหนักต่อปัญหาและประเมินความเสี่ยงได้ดีกว่าหน่วยงานที่ไม่มี จป. ปฏิบัติงาน [43]

การทำงานในกระบวนการฟอกหนัง ผลิตเครื่องหนัง และผลิตรองเท้าหนังจะเกิดประสิทธิผลงานความปลอดภัยจะต้องสอดแทรกและกลมกลืนเข้าไปในขั้นตอนการผลิตสินค้าของสถานประกอบการ จป.ที่ กระจายตัวอยู่ในแต่ละฝ่ายย่อมทำให้เกิดการรับรู้และถ่ายทอดแนวคิดด้านความปลอดภัยแก่คนงาน เพื่อให้ทุกคนเคยชินกับการผลิตที่มีความปลอดภัย (Safe Product)

การมี จป. จำนวนมากจะทำให้เกิดการประสานงานด้านความปลอดภัย ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดจนถึงคนงาน ทำให้เกิดระบบความปลอดภัยในสถานประกอบการ ดังนั้นจึงเป็นการเอื้อต่อการทำงานในบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. ในการทำงานตามโครงการ แผนงานและกิจกรรมความปลอดภัย [6]

หน่วยงานที่ จป. ส่วนใหญ่สังกัด คือ ฝ่ายทรัพยากรบุคคลและธุรการ ร้อยละ 43.1 ในขณะที่สังกัดอยู่ในฝ่ายความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมเพียงร้อยละ 15.3 ดังนั้น จป. ที่ปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยส่วนใหญ่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคลและธุรการ ผลการศึกษาลักษณะการทำงานของ จป. พบว่าทำงานด้านความปลอดภัยร่วมกับงานอื่นด้วย ร้อยละ 81.0 จึงมีผลทำให้การดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานประกอบการมีขีดจำกัด ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มเวลา เกิดประสิทธิภาพต่ำ

จป. ที่ปฏิบัติงานในฝ่ายความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมนั้น พบว่ามีการปฏิบัติได้ดีในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากตัวทำละลายอินทรีย์แก่คนงาน เนื่องจาก จป.มีอิสระการดำเนินงานตามวิชาชีพเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและสุขภาพที่ดีกับคนงาน รวมทั้งการควบคุมความสูญเสียในกระบวนการผลิต การดำเนินงานในรูปแบบหน่วยงานสามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ง่าย [8] ในหน่วยงานจะมีบุคลากรและงบประมาณที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ จป.

ฝ่ายความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อมจะมีในโรงงานขนาดใหญ่ (>1,000 คน) ร้อยละ 16.0 ส่วนโรงงานขนาดกลาง (>100 – 999 คน) ส่วนใหญ่จะมอบหมายให้ฝ่ายทรัพยากร

บุคคลและธุรการเป็นผู้ดูแลงานความปลอดภัย และพบว่าโรงงานขนาดเล็ก (50 – 99 คน) จะไม่มีหน่วยงานความปลอดภัยรับผิดชอบงานความปลอดภัย โดยอาจมีแค่เพียงมอบหมายให้บุคคลทำหน้าที่เป็น จป.เข้ามารับผิดชอบในขณะที่ต้องทำงานประจำอย่างอื่นควบคู่กันไปด้วย ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้นพบเช่นกันที่ประเทศญี่ปุ่น สถานประกอบการที่มีขนาดคนงานน้อยกว่า 99 คน มีจำนวนร้อยละ 35 ที่ไม่ได้แต่งตั้งผู้ดูแลความปลอดภัยและสุขภาพในสถานประกอบการ (Safety and Health Supervisor)[36] ดังนั้นผู้บริหารของสถานประกอบการควรมีการดำเนินงานจัดตั้งหน่วยงานด้านความปลอดภัย โดยอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปในแต่ละสถานประกอบการ เช่น ฝ่ายความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม แผนกความปลอดภัยและควบคุมความสูญเสีย[33] เป็นต้น การมีหน่วยงานก็เพื่อสนองตอบนโยบายด้านความปลอดภัยให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

จป. ที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัยของสถานประกอบการ มีร้อยละ 78.8 ซึ่งคณกรรมการความปลอดภัยจะประกอบด้วย นายจ้าง ผู้บังคับบัญชา และคนงาน มีจป.เป็นเลขานุการคณะกรรมการความปลอดภัย[37] จป.จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารงานความปลอดภัยในสถานประกอบการ เพราะจะเป็นผู้ทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้เกิดความร่วมมือด้านความปลอดภัยจากฝ่ายต่าง ๆ ทำให้เกิดความร่วมมือกันวางแผนและแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยจากสารเคมีในพื้นที่ทำงาน ทั้งฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างในแบบทวิภาคีโดยมี จป. ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานความปลอดภัย (Safety Coordinator)[6]

การดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการความปลอดภัย อาจกล่าวได้ว่าเป็นกลไกที่ดีในเครือข่ายการทำงาน เกิดเป็นกิจกรรมความปลอดภัยเพื่อป้องกันสารเคมีในสถานประกอบการ Pantucharoensri S. and Mori I. ได้สำรวจการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในการทำงาน พ.ศ.2543 พบว่ากิจกรรมของคณะกรรมการความปลอดภัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม การจัดอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล (PPE) การอบรมความปลอดภัยและสุขภาพ[43]

การเป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัยจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. เพราะเหตุว่า เมื่อ จป.ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานความปลอดภัยที่ดีย่อมจะทำให้เกิดระบบการทำงานที่ปลอดภัย ปราศจากโรคและอุบัติเหตุ โดยถือว่าความปลอดภัยเป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบของคนงานทุกคน (Safety is Everyone 's Responsibility)

ประเภทกิจการที่แตกต่างกัน มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในการบริหารงานความปลอดภัย เนื่องจาก นโยบาย ความเสี่ยงในกระบวนการผลิต และจำนวนคนงาน ซึ่งในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตเครื่องหนังมีการปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการฟอกหนังและผลิตรองเท้าหนัง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงงานมีคนงานจำนวนมาก แต่มีจป. จำนวนน้อยและทำงานด้านอื่นควบคู่ไปกับงานด้านความปลอดภัย จึงทำให้การดูแลด้านความปลอดภัยแก่คนงานไม่ครอบคลุมทั่วถึง และปัจจัยด้านความเสี่ยงพบน้อย มีการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ เป็นกาวติดหนังและทำความสะอาดชิ้นงานขึ้นตกแต่งเท่านั้น ในขณะที่โรงงานฟอกหนังและผลิตรองเท้าหนังมีการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์เป็นส่วนผสมในกระบวนการผลิตปริมาณมาก (>100 ลิตร/เดือน) คนงานต้องสัมผัสสูดดมสารละลายผสม กาวติดหนังในบรรยากาศการทำงานตลอดเวลา โรงงานจึงมีนโยบายและแผนงานด้านความปลอดภัยที่เด่นชัดกว่า โดยเฉพาะโรงงานผลิตรองเท้าหนัง มีข้อจำกัดของการจำหน่ายสินค้าจากผู้ซื้อต่างประเทศว่า " คุณภาพของสินค้าต้องมาพร้อมกับความปลอดภัยของคนงาน " สถานประกอบการจึงมีงบประมาณ และ จป. มากกว่าประเภทกิจการอื่น ๆ มีระบบความปลอดภัยในการทำงานที่พร้อมให้ผู้สั่งสินค้าเข้ามาตรวจสอบการผลิตได้เสมอ[23] จึงมีผลให้ จป.ปฏิบัติงานสอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานการดำเนินงานของสถานประกอบการ และเป็นปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. ในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากตัวทำละลายอินทรีย์แก่คนงาน

จำนวนคนงานในสถานประกอบการ พบว่าโรงงานขนาด 100-299 คน มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.0 ซึ่งขนาดโรงงานมีความสำคัญต่อระบบการบริหารงานความปลอดภัยและการทำงานในหน้าที่ของ จป. เนื่องจากสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดใหญ่จะมีนโยบาย และแผนงานด้านความปลอดภัยที่เด่นชัด มีกิจกรรมความปลอดภัยให้คนงานมีส่วนร่วม เช่น การฝึกอบรมความปลอดภัยการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย กิจกรรมข้อเสนอแนะ การประกวดแข่งขันลดอุบัติเหตุ การจัดนิทรรศการและการสาธิต การจัดสื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับสารเคมีให้แก่คนงาน ในขณะที่โรงงานขนาดเล็กไม่มีงบประมาณและบุคลากรดำเนินการ อีกทั้งนายจ้างของสถานประกอบการไม่ให้ความสำคัญกับงานความปลอดภัย เนื่องจากกังวลถึงแต่ความอยู่รอดของธุรกิจและสภาพคล่องภายในองค์กรมากกว่า[54]

จำนวนคนงานในสถานประกอบการจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานกับการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากตัวทำละลายอินทรีย์ เนื่องจากความพร้อมในการดำเนินงานจากสถานประกอบการที่มีอยู่แล้วจากงบประมาณ บุคลากร นโยบาย แผนงานและกิจกรรม จึงทำให้ จป. ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการขนาดใหญ่ดำเนินงานความปลอดภัยแตกต่างจากสถานประกอบการขนาดเล็กอย่างเห็นได้ชัดเจน รวมทั้ง สถานประกอบการขนาดใหญ่นั้นความรับผิดชอบของ จป. ในการป้องกันอันตรายต่อ

ชีวิต และสุขภาพแก่คนงานมีการตระหนักและคำนึงมากกว่าสถานประกอบการขนาดเล็ก งานความปลอดภัยจึงมีความจำเป็นต้องเร่งสร้างระบบการบริหารจัดการขึ้นตามความต้องการของคนงานที่มากขึ้นเช่นกัน จป. จึงต้องทำงานในบทบาท หน้าที่ให้เด่นชัดและเกิดประสิทธิผล

การได้รับรองมาตรฐานของสถานประกอบการ ถือว่าเป็นความก้าวหน้าในการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานความปลอดภัยให้สอดคล้องกับระบบธุรกิจสากล[54] สถานประกอบการที่มีระบบการจัดการและบริหารดี จะได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า เช่น ISO 9000 ในขณะเดียวกันงานความปลอดภัยก็นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการสถานประกอบการ ดังนั้นเมื่อสถานประกอบการใดได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้าแล้ว ส่วนใหญ่จะดำเนินงานความปลอดภัยด้วยเพื่อสร้างภาพลักษณ์ และส่งเสริมความปลอดภัยในสถานประกอบการ ให้ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดตื่นตัวในการทำงานตามระบบสากลที่มีการแข่งขันกันสูง

ระบบการจัดการความปลอดภัยในสถานประกอบการ ส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการและเห็นความสำคัญของผู้บริหารระดับสูงสุดในสถานประกอบการ เพราะการดำเนินงานต้องอาศัยงบประมาณระยะเวลาและบุคลากร สถานประกอบการขนาดกลางและขนาดใหญ่จะมีมาตรฐานการจัดการต่าง ๆ ที่หลากหลายในขณะที่สถานประกอบการขนาดเล็กจะไม่มีความพร้อมในการดำเนินงานและตระหนักถึงความสำคัญ จป. ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการที่มีระบบการจัดการคุณภาพและการจัดการความปลอดภัยจะทำงานอย่างมีระบบตามนโยบายของสถานประกอบการ โดยเฉพาะในโรงงานผลิตรองเท้าหนังและผลิตเครื่องหนังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาคุณภาพสินค้า การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้เป็นสากลเพื่อจำหน่ายสินค้าไปยังผู้ซื้อในต่างประเทศ และเพื่อป้องกันการกีดกันทางการค้า สถานประกอบการส่วนใหญ่มักมีระบบมาตรฐานด้านคุณภาพสินค้า (ISO 9000) มาตรฐานด้านระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO 14000) มาตรฐานด้านระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (มอก.18000)[54] และอาจมีการดำเนินงานตามข้อกำหนดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม SA 8000 (Social Accountability 8000) รวมทั้งมีการเข้าร่วมประกวดสถานประกอบการดีเด่นจากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน หรือ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่โรงงานฟอกหนังมีส่วนน้อยมากที่ดำเนินงานดังกล่าวเนื่องจากเป็นโรงงานขนาดเล็กขาดความพร้อมหลายประการ การได้รับการรับรองมาตรฐาน จึงทำให้ จป. มีความแตกต่างกันในบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพของคนงานจากสารเคมี

การทราบถึงการใช้และทราบชื่อตัวทำละลายอินทรีย์ในสถานประกอบการ ของ จป. มีผลต่อความสัมพันธ์ในการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพคนงานอย่างมาก เพราะเมื่อ จป. ทราบถึงการใช้และชื่อตัวทำละลายอินทรีย์ ย่อมจะดำเนินกิจกรรมการป้องกัน และตระหนักถึงผลกระทบเมื่อคนงานได้รับ

สารเข้าสู่ร่างกาย ขณะเดียวกันหาก จป. ไม่ทราบถึงการใช้และชื่อตัวทำละลายอินทรีย์ย่อมละเลยขาดความสนใจไม่คำนึงถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่คนงาน เพราะว่าการดำเนินงานความปลอดภัยของ จป. ส่วนใหญ่จะต้องตระหนัก (Recognition) ประเมิน (Evaluation) และการควบคุมป้องกัน (Control) [60] เมื่อ จป. ตระหนักถึงความสำคัญย่อมเป็นขั้นแรกของการวางแผนปรับปรุง แก้ไขหรือควบคุมสาเหตุปัญหาจากตัวทำละลายอินทรีย์ การรับรู้ถึงการใช้และทราบตัวทำละลายอินทรีย์ของ จป. ย่อมขึ้นอยู่กับการได้รับการฝึกอบรมความปลอดภัยจากสารเคมี ประสบการณ์การทำงาน ความสนใจต่อปัญหาสารเคมีของแต่ละบุคคล ดังนั้นการรับรู้ถึงการใช้และทราบชื่อตัวทำละลายอินทรีย์จึงมีผลต่อความสัมพันธ์ในบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. ในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากตัวทำละลายอินทรีย์อย่างชัดเจน

บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในด้านนโยบายที่ จป. ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่การแจ้งประกาศ และมีส่วนร่วมสนับสนุนในการกำหนดนโยบายความปลอดภัยเกี่ยวกับสารเคมี ขณะเดียวกันด้านการบริหารจัดการความปลอดภัย จป. ส่วนใหญ่ ปฏิบัติสม่ำเสมอ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสำรวจโรงงานที่มีการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ ร้อยละ 81.3

ในบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบที่ จป. ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ การมีส่วนร่วมในการใช้ระบบขออนุญาตให้ทำงาน (Permit to Work) รองลงมาคือ การประสานงานให้มีการสืบค้น ประเมินอันตรายจากตัวทำละลายอินทรีย์ ใกล้เคียงกับการสำรวจของกาญจนา กานต์วิโรจน์และนภัสวันต์ บุญส่งทรัพย์ ที่พบว่าสถานประกอบการส่วนใหญ่มีการกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยเคมี ร้อยละ 96.4 [44] และผลการสำรวจของนิตยา เพ็ญศิรินภาและสราวุธ สุธรรมาสา ที่พบว่าสถานประกอบการมีนโยบายความปลอดภัย ร้อยละ 90 [42]

บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบด้านการฝึกอบรมและแนะนำคนงาน เช่น การให้ความรู้แก่พนักงานใหม่ การให้ความรู้ในอันตรายแก่คนงานที่ย้ายงานใหม่ การสร้างจิตสำนึกความปลอดภัยและฝึกอบรมการใช้ PPE อย่างถูกวิธี พบว่า จป. มากกว่าร้อยละ 50 ปฏิบัติสม่ำเสมอ ยกเว้นการให้ความรู้แก่คนงานเพื่อรักษาสุขอนามัยส่วนบุคคล ในเรื่องเกี่ยวกับการอาบน้ำก่อนออกจากโรงงานและการเปลี่ยนชุดพนักงานก่อนกลับบ้าน จป. ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติกันมากที่สุด เนื่องจากความไม่สะดวกและขาดงบประมาณในการจัดการเกี่ยวกับชุดพนักงาน ที่อาบน้ำของสถานประกอบการ รวมถึงคนงานก็ไม่เห็นความสำคัญของอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งสวัสดิการในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกนี้ จป. ส่วนใหญ่ละเลย หรือยังไม่เกิดความตระหนักถึงความสำคัญ จึงยังไม่มีการดำเนินงาน หรือเป็น

เพราะการดำเนินงานต้องใช้งบประมาณโดยมีการเสนอโครงการแล้วแต่ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญจึงยังไม่อนุมัติ [54]

ด้านกิจกรรมการป้องกันอันตรายจากแหล่งกำเนิดของตัวทำละลายอินทรีย์ พบว่า จป. ส่วนใหญ่ปฏิบัติสม่ำเสมอในด้านให้มีการควบคุมการระเหยของตัวทำละลายอินทรีย์ในพื้นที่ทำงาน แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีการระบบเปียก (Wet Method) เพื่อลดการฟุ้งกระจาย เนื่องจากเป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าดำเนินการและยังไม่มีความรู้ทักษะการประยุกต์ใช้ ทั้ง ๆ ที่การดำเนินงานเพื่อป้องกันแหล่งกำเนิดตามหลักการทางอาชีวอนามัยและความปลอดภัยนับเป็นส่วนที่สำคัญและควรดำเนินการเป็นอันดับแรกในการขจัดปัญหาความเสี่ยงที่อาจมีขึ้นในกระบวนการผลิต [59] จป. จะต้องประสานงานและดัดแปลงนวัตกรรมทางเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับประเภทกิจการ และใช้งบประมาณน้อยที่สุด แต่ปัญหาที่พบในการวิจัย คือ จป. ส่วนใหญ่ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากผู้บริหารระดับสูง งานแผนงานและกิจกรรมประจำปี จึงดำเนินการเฉพาะส่วนที่ไม่ต้องใช้งบประมาณ ส่วนการแก้ไขปัญหาทางวิศวกรรมการป้องกันอันตรายที่แหล่งกำเนิด จป. ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เพียงประสานงาน หรืออาจมีส่วนร่วมเพียงเสนอแนะโครงการ และตรวจสอบให้ระบบดำเนินการอย่างเป็นปกติเท่านั้น

ด้านกิจกรรมการป้องกันอันตรายจากทางผ่านของตัวทำละลายอินทรีย์ จป.ส่วนใหญ่ปฏิบัติสม่ำเสมอ ได้แก่ ให้มีการจัดเก็บวัตถุดิบและภาชนะบรรจุตัวทำละลายอินทรีย์อย่างเป็นระเบียบเหมาะสม เพื่อลดการสัมผัสตัวทำละลายอินทรีย์จากคนงาน

กิจกรรมที่ปฏิบัติกันเป็นส่วนใหญ่ เช่น กิจกรรม 5 ส, Big Clean Day, นับเป็นความร่วมมือกันของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานประกอบการ ตั้งแต่ระดับบริหารให้นโยบาย ระดับผู้จัดการ หัวหน้างานนำนโยบายไปปฏิบัติ พนักงานให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน จป. เป็นผู้กำกับดูแลและติดตามผลแต่พบว่าการดำเนินงานส่วนนี้ สามารถบรรลุผลได้ ทำให้ขจัดอุบัติเหตุ และความเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ ได้เป็นการลงทุนน้อยที่สุด แต่ จป.ต้องเป็นผู้ประสานงานและกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม

ในขณะที่บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบที่ จป.ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ การติดตั้งอุปกรณ์ตรวจวัดสารเคมีรั่วไหลในอาคาร รองลงมาได้แก่ การจัดทำข้อมูลรายละเอียดของสารเคมี (MSDS) ให้คนงานทราบ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ จป. ควรจะต้องปรับปรุงการดำเนินงาน เพราะการจัดทำข้อมูลรายละเอียดของสารเคมีให้คนงานทุกคนทราบนี้เป็นหนทางกระจายความรู้ในการป้องกันตนเองของคนงานอย่างหนึ่ง เมื่อคนงานได้รับความรู้ย่อมจะเกิดความกลัว เกิดความระมัดระวังมากขึ้นขณะทำงาน

ด้านกิจกรรมการป้องกันอันตรายจากตัวบุคคลและกฎระเบียบความปลอดภัย พบว่า กิจกรรมการป้องกันอันตรายจากตัวบุคคล ที่ จป.ส่วนใหญ่ปฏิบัติสม่ำเสมอ คือ ให้คนงานสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล (PPE) ได้แก่ ถุงมือ หน้ากาก แว่นครอบ รองเท้าและผ้าคลุม รองลงมา ได้แก่ ให้มีอ่างล้างมือ ฝักบัว ที่ล้างตาฉุกเฉินบริเวณพื้นที่ทำงาน สอดคล้องกับการสำรวจเกี่ยวกับการบริหารการจัดการด้านเคมีในสถานประกอบการ ของกาญจนา กานต์วิโรจน์ ซึ่งพบว่าสถานประกอบการมีการจัด PPE ให้คนงานที่ทำงานเกี่ยวกับสารเคมีอันตรายสวมใส่ เช่น กระบังหน้า ถุงมือ ที่กรองอากาศ เครื่องช่วยหายใจ คิดเป็นร้อยละ 93.8 [44]

ในขณะที่บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบด้านกิจกรรมการตรวจสุขภาพคนงาน เช่น การตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะ ทดสอบสมรรถภาพปอดและเอกซเรย์ปอด จป. ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติ โดย จป. มองว่างานเกี่ยวกับสุขภาพเป็นงานที่นอกเหนือจากความรับผิดชอบของตนและส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ไม่มีงบประมาณดำเนินการ ผู้บริหารเน้นระบบการผลิต และคุณภาพของผลิตภัณฑ์มากกว่า อีกทั้งงานด้านนี้เห็นผลช้ากว่างานด้านความปลอดภัยทำให้ขาดการประสานและดำเนินการในการตรวจสุขภาพ จป.ส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาสุขภาพเป็นเรื่องของแพทย์และพยาบาลอาชีวอนามัยเท่านั้น

ในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัย จป. ส่วนใหญ่ปฏิบัติสม่ำเสมอมากกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะการกำหนดให้มีกฎระเบียบห้ามคนงานสูบบุหรี่ในพื้นที่ทำงาน ร้อยละ 92.7 รองลงมา ได้แก่ การกำหนดให้มีกฎระเบียบห้ามคนงานนำอาหาร เครื่องดื่มเข้ามาในพื้นที่ทำงาน ร้อยละ 84 เนื่องจาก จป. เป็นผู้ที่ทราบอันตรายและสามารถประเมินความเสี่ยงได้ว่าการทำงานกับสารเคมีจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุและโรคจากการทำงาน รวมทั้งเกิดอัคคีภัยและการระเบิดที่รุนแรงได้ ดังนั้น จึงมีมาตรการควบคุมกฎความปลอดภัยในการทำงานอย่างเข้มงวด อีกทั้งมีตัวอย่างของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากสารเคมีจำนวนมากในประเทศไทย ทำให้พนักงานและ จป. เกิดความตระหนักและตื่นตัวในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีสูง

สรุปว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. กับการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากตัวทำละลายอินทรีย์ในอุตสาหกรรมฟอกหนังและผลิตเครื่องหนัง ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรมความปลอดภัยจากสารเคมีของ จป. คุณสมบัติของการเป็น จป. จำนวน จป. หน่วยงานที่ จป.ปฏิบัติงาน การเป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัย ประเภทกิจการ จำนวนลูกจ้าง การได้รับรองมาตรฐาน และการทราบถึงการใช้และชื่อตัวทำละลายอินทรย์ในสถานประกอบการ ซึ่งจากการศึกษาในอดีต พบว่ามีความสอดคล้องและขัดแย้งกับการศึกษาของบุคคล ดังนี้

1. จุฑาพนิต กลิ่นเฟื่อง (2534) พบว่า จำนวน จป. ในสถานประกอบการและคุณสมบัติของ จป. มีผลต่อการบริหารงานความปลอดภัยในสถานประกอบการผลิต โดยการมี จป.จำนวนมากและมี

คุณสมบัติของ จป. ที่เหมาะสมจะมีความสัมพันธ์ต่อระบบการบริหารงานความปลอดภัยที่ดี[37] และอนุชน วรินทร์เสถียร พบว่าคุณสมบัติและจำนวนของ จป.นั้นมีผลต่อปัจจัยแวดล้อมด้านความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้างในอุตสาหกรรมการผลิต[38] ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าสถานประกอบการที่มีจำนวน จป. ระดับต่าง ๆ จำนวนมากจะมีการประสานงานในหน่วยงานดีกว่าสถานประกอบการที่มีจำนวน จป. น้อย และคุณสมบัติของ จป. ที่เหมาะสม ทำให้เกิดการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพแก่คนงานจากตัวทำละลายอินทรีย์ดีกว่า จป.ที่คุณสมบัติไม่เหมาะสม

2. ขัดแย้งกับการศึกษาของ อภิชิต หวังก่อศรีสุข (2544) ที่ได้ศึกษาบทบาท การดำเนินกิจกรรมความปลอดภัยในการทำงานของ จป. ระดับวิชาชีพ พบว่า กลุ่มจป.ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีการดำเนินกิจกรรมความปลอดภัยดีกว่ากลุ่มอื่น [40] แต่การวิจัยครั้งนี้ พบว่า การศึกษาในทุกระดับไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะว่าระดับการศึกษาเป็นเพียงพื้นฐานของการทำงานในตำแหน่ง จป. ในโรงงานฟอกหนังและผลิตเครื่องหนัง ไม่ได้มีผลต่อบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. โดยตรง การได้รับการอบรมความปลอดภัยจากสารเคมีในขณะทำงานของ จป. เท่านั้นที่มีผลต่อความสัมพันธ์

ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลโดยตรงจากเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานโรงงานทุกแห่งในประเภทกิจการฟอกหนังและผลิตเครื่องหนัง ซึ่งในอดีตยังไม่เคยมีการวิจัยงานด้านความปลอดภัยในอุตสาหกรรมประเภทนี้มาก่อนในประเทศไทย ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ยังมีค่อนข้างน้อย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมีปัญหาและอุปสรรค ดังต่อไปนี้

1. ด้านข้อมูลสถานประกอบการ

รายชื่อประเภทกิจการฟอกหนังและผลิตเครื่องหนัง จากฐานข้อมูลของกองวิชาการและแผนงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม[46] มีข้อมูลผิดพลาดค่อนข้างสูงเนื่องจากไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องเป็นระยะ ๆ โดยไม่มีการคัดรายชื่อสถานประกอบการที่ปิดกิจการเพราะวิกฤตเศรษฐกิจ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ออกแต่อย่างใด สถานประกอบการแห่งเดียวกันแต่มีการแยกจดทะเบียนมากกว่า 1 สถานประกอบการ เช่น สถานประกอบการที่ผลิตแยกออกจากสถานประกอบการที่ดำเนินการตลาดส่งออก นำเข้า และบริหาร จึงเกิดความซ้ำซ้อนทำให้เกิดความสับสนในการวิจัย ข้อมูลจำนวนพนักงานในสถานประกอบการที่ทำการวิจัยไม่แน่นอนหลาย ๆ แห่งมีการลดจำนวนพนักงานต่ำกว่า 50 คน จึงไม่มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน

บางสถานประกอบการมีสาขาการผลิตหลายแห่งในต่างจังหวัด มีบริษัทแม่บริหารอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร แต่ใช้ระบบการบริหารความปลอดภัยเหมือนกันทุกสาขา จึงมีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานตัวแทนตอบแบบสอบถามเพียง 1 บริษัทเท่านั้น

จากสาเหตุดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและติดตามแบบสอบถามจากหน่วยงานราชการ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนตำบล และที่ไม่ใช่หน่วยงานราชการ เช่น ผู้ขับขี่รถรับจ้างบุรุษไปรษณีย์ หรือโทรศัพท์ตรวจสอบการเปิดกิจการของสถานประกอบการที่ไม่ตอบแบบสอบถามจากองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย เพื่อทราบการดำเนินกิจการของสถานประกอบการ

2. การติดต่อประสานงานกับโรงงานฟอกหนังค่อนข้างทำได้ยาก เพราะเหตุว่ามีสัดส่วนเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับโรงงานประเภทอื่น และลักษณะกิจการเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัว

3. ไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในแต่ละสถานประกอบการ เพราะทางสถานประกอบการค่อนข้างระมัดระวังในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการบังคับใช้กฎหมาย เมื่อต้องติดตามแบบสอบถาม

4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ เนื่องจากมีบางข้อที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานไม่ตอบ เช่น อายุ ประสบการณ์การทำงาน ปริมาณการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์ และอุบัติเหตุและการบาดเจ็บของคนงานที่เกิดขึ้นในโรงงาน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. กับการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากตัวทำละลายอินทรีย์ในอุตสาหกรรมฟอกหนังและผลิตเครื่องหนังครั้งนี้ ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ จป. ดังนั้นขอเสนอแนวทาง ดังต่อไปนี้

1. **ด้านเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน**

1.1 จป. ควรได้มีการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสารเคมี ตามประเภทของความเสี่ยง ต้องทราบถึงการใช้และชื่อสารเคมี ในกระบวนการผลิตใหม่ เพื่อเสนอแนะต่อผู้บริหาร

ให้มีระบบการบริหารความปลอดภัยในสถานประกอบการและให้คำปรึกษาแนะนำแก่คนงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.2 จป. ควรหาโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับ จป. ในประเภทกิจการเดียวกัน หรือศึกษาจากตัวอย่างสถานประกอบการดีเด่นด้านความปลอดภัยเปรียบเทียบ

1.3 จป. ควรเน้นการฝึกอบรม แนะนำคนงานให้มีความรู้และตระหนักถึงอันตรายจากการใช้สารเคมี ให้คนงานรู้จักการรักษาสุขอนามัยส่วนบุคคล ควรชี้แจงหรือปิดประกาศสารเคมีที่มีใช้อยู่เพื่อให้คนงานมีสิทธิการรับรู้และมีมาตรฐานการสื่ออันตรายที่เข้าใจเหมือนกัน (Right to Know and Hazard Communication)

1.4 จป. ควรได้รับการศึกษา อบรมเพื่อนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาดำเนินการในกิจกรรมความปลอดภัยของกระบวนการผลิต เพื่อที่จะป้องกันอันตรายจากแหล่งกำเนิดของตัวทำละลายอินทรีย์ โดยเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมและประหยัดงบประมาณการดำเนินการ

1.5 จป. ควรจะได้มีการจัดทำข้อมูลรายละเอียดของสารเคมี (MSDS) มีฉลากและป้ายเตือนเป็นภาษาไทยให้คนงานทุกคนได้ทราบ

1.6 จป. ควรเป็นกรรมการในคณะกรรมการความปลอดภัยเพื่อทำหน้าที่ประสานงานด้านความปลอดภัยในสถานประกอบการ

1.7 จป. ควรมีความรู้ในการวิเคราะห์งานเพื่อชี้ถึงอันตรายจากสารเคมีได้ เพื่อกำหนดแผนงาน โครงการป้องกันอันตราย หรือขั้นตอนการทำงานอย่างปลอดภัย

2. ด้านสถานประกอบการ

2.1 ผู้บริหารสถานประกอบการ ควรกำหนดเป็นนโยบายด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสารเคมีอย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดกิจกรรมความปลอดภัยจริงจังในการทำงาน

2.2 ผู้บริหารควรกำหนดคุณสมบัติของ จป.ให้เหมาะสมกับงาน และมอบหมายให้ จป. ทำงานเฉพาะด้านความปลอดภัย และอาชีวอนามัยของสภาพแวดล้อมในการทำงานเท่านั้น เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ทั้งต่อสถานประกอบการและพนักงาน

2.3 ควรมีหน่วยงานความปลอดภัยในสถานประกอบการ เพื่อความสะดวก คล่องตัวในการบริหารความปลอดภัย ควรขึ้นตรงต่อผู้บริหารสูงสุดของสถานประกอบการ โดยมีฐานะและระดับที่สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในโรงงานได้ดี

2.4 ควรมีคณะกรรมการความปลอดภัยเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารความปลอดภัย

2.5 ควรเพิ่มจำนวน จป. ระดับต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานในสถานประกอบการ เพื่อให้มีเครือข่ายและการประสานงานอย่างทั่วถึง

3. **หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง**

3.1 ภาครัฐ ควรมีการฝึกอบรม จป. ให้เหมาะสมกับประเภทกิจการที่ใช้สารเคมี มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับเทคโนโลยีอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2 องค์กรเอกชน

- สมาคมและชมรม ควรเพิ่มบทบาทที่จะทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนางานในประเภทกิจการฟอกหนังและผลิตเครื่องหนัง โดยมีการรวมตัวกันตามพื้นที่ มีการประชุม แลกเปลี่ยนความรู้ การศึกษาดูงานโรงงานที่ดีเป็นตัวอย่าง สนับสนุนทางวิชาการ จัดเผยแพร่เอกสารวิชาการ หนังสือ งานวิจัย และจัดอบรมหลักสูตรเพิ่มเติมแก่ จป.

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบที่เหมาะสมของการศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education) ของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในประเภทกิจการฟอกหนังและผลิตเครื่องหนังในประเทศไทย

2. ควรศึกษาวิจัยแผนงานและกิจกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีในการทำงานที่เหมาะสมกับสถานประกอบการ

3. ควรศึกษาวิจัย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในสถานประกอบการแต่ละประเภทกิจการในประเทศไทย

4. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินกิจกรรมความปลอดภัยในสถานประกอบการของประเทศไทย

5. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการประเมินความเสี่ยงเพื่อการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพของคนงานในสถานประกอบการ